

درس دوم: زاغ و کبک

زاغی از آنجا که فراغی گزید رخت خود از باغ به راغی کشید

رخت کشیدن زاغ: تشخیص / واج آرایی غ-ی / آسایش طلبی (فراغ گزیدن) برای زاغ: تشخیص / رخت کشیدن کنایه از کوچ کردن و نقل مکان کردن / زاغ، باغ، راغ و فراغی، راغی: جناس ناهمسان (ناقص)

دید یکی عرصه به دامان کوه عرضه ده مخزن پنهان کوه

واج آرایی — و ن / کوه: تکرار / دامان کوه: استعاره (تشخیص) / عرصه، عرضه: جناس ناهمسان

نادره کبکی به جمال تمام شاهد ان روضه فیروزه فام

واج آرایی / تشبیه: کبک (مشبه) / شاهد (مشبه به) / شاهد (۱ زیبا رو ۲- مشاهده کننده): ایهام / جمال: شاهد: مراعات

النظیر

هم حرکاتش متناسب به هم هم خطواتش متقارب به هم

تکرار هم/ هماهنگی و اشتراک واژگان دو مصراع در وزن و حرف پایانی: ترصیع / تکرار واج «ت»: واج آرایی / حرکات، خطوات: مراعات نظیر / متقارب بودن خطوات کنایه از جذاب بودن حرکت

زاغ چو دید آن ره و رفتار را و آن روش و جنبش هموار را...

واج آرایی ر - / ره - را: جناس / ره، رفتار، روش، جنبش: مراعات نظیر

باز کشید از روش خویش پای در پی او کرد به تقلید جای

باز کشیدن پا کنایه از ترک کردن و دوری کردن / «پای، جای» و «پای، پی» جناس ناهمسان / تکرار واج «ش»: واج آرایی / پی (۱. دنبال، ۲. ردپا: متناسب با پا): ایهام تناسب / پای- پی: جناس

بر قدم او قدمی می کشید وز قلم او رقمی می کشید

قدم بر قدم کسی کشیدن کنایه از تقلید محض / از قلم کسی رقم کشیدن کنایه از تقلید کورکورانه / قدم، قلم: جناس ناهمسان، تکرار واج های «ق» و «و»: واج آرایی / قلم مجاز از نوشته / هم وزنی واژگان دو مصراع به صورت دو به دو: موازنه / قلم، رقم، می کشید: مراعات نظیر / رقم کشیدن زاغ از قلم کبک: استعاره (تشخیص)

در پی اش القصه در آن مرغزار رفت بر این قاعده روزی سه چار

سه چار: مجازا چند روز / واج آرایی ر / در پی کسی رفتن کنایه از تقلید / سه، چار: مراعات نظیر / آن، این: جناس ناهمسان

عاقبت از خامی خود سوخته رهروی کبک نیاموخته

خام بودن کنایه از بی تجربه بودن و نا آگاهی / سوختن از چیزی: رنج و زیان دیدن / سوختن از خامی: متناقض نما (پارادوکس) / تکرار واج خ: واج آرایی

کرد فراموش ره و رفتار خویش ماند غرامت زده از کار خویش

واج آرایی ر - / خویش: تکرار / ره، رفتار، کار: مراعات نظیر

درس سوم: در کوی عاشقان

بروید ای حریفان، بکشید یار ما را به من آورید آخر، صنم گریز یا را

واج آرایی ا - ر / من - ما تناسب / صنم استعاره از معشوق، شمس / ما، را: جناس ناهمسان

به ترانه های شیرین، به بهانه های زرین بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را

واج آرایی خ / ترانه های شیرین، بهانه های زرین: حس امیزی / مه استعاره از محبوب (شمس) / تکرار واج —: واج آرایی

اگر او به وعده گوید که دم دگر بیایم همه وعده مکر باشد، بفریید او شما را

تکرار واج های گ - م: واج آرایی / مکر، بفریید، وعده: مراعات نظیر / وعده: تکرار

چند کنم تو را طلب، خانه به خانه در به در؟ چند گریزی از برم، گوشه به گوشه کو به کو؟

در - بر: جناس ناهمسان / در، خانه، گوشه، کو: تکرار / تکرار مصوت و: واج آرایی / در، خانه، گوشه، کو: مراعات نظیر / خانه به خانه، در به در، گوشه به گوشه، کو به کو: مجاز از همه جا